

Metamorfóza duševních sil.

Moji milí přátelé.

Úvahy prosloušené zde před osmi dny vyvrcholily v tom, že duchovnímu badateli je dobře známo, jak přesto, že v zevním světě vládne jistou měrou završení, kulminační bod materialistického nazírání, materialistického smýšlení, jak navzdory tomu stojíme duchovně na časovém počátku odmaterializování myšlenek, světů představ, co potom během času musí také vést ke zduchovnění, k proniknutí duchem pozemského života jako takového. Neboť co má uchopit zevní život fyzického plánu, to musí být nejprve uchopeno některými lidmi a potom stále více a více lidmi v pochopení duchovním, v uchopení ducha. A duchovní věda má být v tomto směru začátkem toho, aby se lidé pozvedli ve svých duších, k čemu se dnes duše mohou pozvednout, když chtějí, a čeho dosud zevní fyzický život není žádným obrazem, čím ale být musí, nemá-li Země utonout v bahně upadajícího materialistického vývoje. Situace dnešního člověka by se mohla naznačit tím, že řekneme: Jeho duše je vlastně všeobecně blízko duchovnímu světu, ale představy a zejména pocity, vystupující z materialistického pojmání světa a materialistického světového smýšlení, ty utkaly závoj před tím, co je v podstatě vzato před lidskou duší dnes docela blízko. Souvislost fyzického pozemského bytí, v němž přece, přes různé deklamace jinam směřující, dnešní člověk stojí svou celou bytostí, souvislost mezi

tímto materialistickým pozemským bytím a světem duchovním, tu může člověk najít, když se pokusí vyvinout vnitřní, statečné síly, aby pochopil nejen něco, co může chápat tím, že se to maluje jako příroda před jeho zevními smysly, ale aby pochopil i to, co zůstává neviditelné, co zůstává nadsmyslové, s čím se však on může sjednotit a prožívat to, když vnitřní sílu duše natolik probudí, že zpozoruje, jak v této vnitřní síle duše žije současně něco nadlidsky duchovního. Tato souvislost se ale nesmí hledat tak, jak se lidské souvislosti dnes hledají a lidské poměry se sledují v hrubém zevním smyslovém bytí. Neboť souvislost mezi lidskou bytostí a duchovním světem se najde v intimních silách lidské duše, v silách, které tato lidská duše vyvíjí, když rozvíjí vnitřní tichou, klidnou pozornost, k níž se člověk musí teprve vychovávat, kdežto v materialistickém věku si navykl věnovat pozornost jedině tomu, co se mu vtíravě vnucuje zvenku, co jaksi na schopnost vnímání takřka křičí. Duch, který se má prožívat v nitru, ten nekřičí, ale nechává na sebe čekat, a člověk se mu blíží, když má snahu na toto přiblížení se připravovat. Můžeme-li vůči věcem zevního světa, které se staví před naše smysly a vnucují se zevnímu vnímání, můžeme-li u těchto věcí zevního světa říci, že k nám přicházejí, k nám promlouvají, pak nemůžeme podobných slov použít pro způsob, jak k nám přichází duch, duchovní svět. Protože dnešní řeč - jak jsem už častěji řekl - je víceméně ražená pro zevní fyzický svět, je ovšem obtížné najít slova, která jsou přesným zobrazením toho, co se nachází před duší ve světě

duchovním. Ale je možné se pokusit alespoň přibližně ukázat, jak jiným způsobem přichází k člověku duchovnost, než jak přichází fy-zičnost. Mohli bychom říci, že duchovnost je prožívaná, když v onom okamžiku, v němž ji prožíváme, máme pocit, že se jí děkuje. Pojímejte toto slovo přesně: děkujeme duchovnímu světu. Vůči fyzickému světu stojíme tak, že říkáme: Zde se šíří před našimi smysly minerální říše, z této vzniká říše rostlinná, říše zvířecí a pak naše vlastní říše lidská. A v této lidské říši se jistou měrou cítíme v posloupnosti těchto zevních říší jako stojící nahoře. Vůči duchovním říším se cítíme jako stojící dole, a ty druhé říše se pozvedají nad námi, říše andělů, archandělů, archai a tak dále. A cítíme se tak, že v každém okamžiku se pocitujeme vůči těmto říším jak jimi udržovaní a neustále v podstatě volání do života. Děkujeme těmto říším. Vzhlížíme k nim vzhůru a říkáme si: Náš vlastní život, vlastní duševní obsah pramení v plnosti vůle z myšlenek bytostí těchto říší dolů a neustále nás tvoří. Tento pocit děkování vyšším říším měl by se u lidí vyvinout právě tak živě, jako pocit - řekněme - že se nám dostává zvenku dojmů ve fyzickém pozorování. Když jsou v naší duši přítomny stejně živé oba tyto pocity, kdy „zevní smyslové věci na nás působí“ a to, „co žije uprostřed naší bytosti, děkuje vyšším hierarchiím“ - když oba tyto pocity jsou v naší duši stejně živé, pak je duše v oné rovnováze, kdy může neustále pozorovat správným způsobem spolupůsobení duchovna a fyzičnosti, které se neustále koná, ale bez rovnováhy těchto dvou

charakterizovaných pocitů se právě nemůže pozorovat.

Vývoj do budoucnosti musí probíhat tak, aby zemskému vývoji přítomnosti těchto dvou pocitů v lidské duši přirůstaly síly, které mu v dnešní materialistické době přirůstat nemohou. Víme ovšem, že to, co se tu míní, poukazuje k něčemu, co se během vývoje lidstva značně měnilo. Spojitost s duchovním světem byla, ovšem jen v podobě ztlumeného vědomí, jen v pravěku vývoje lidstva. Lidé v pravěku svého vývoje měli nejen oba stavy, které mají dnes, bdění a spání, a mezi tím chaotické snění, ale měli třetí stav zprostředkující skutečnost, který nebyl pouhým sněním, nýbrž byl vnímáním v obrazech (i když vědomí bylo ztlumeno), - tedy vnímání v obrazech, ale v takových, které odpovídaly duchovní skutečnosti. K vyvíjení lidského plného pozemského vědomí musel však tento způsob pojmání světa u člověka ustoupit. Člověk by se nestal svobodným, kdyby tento stav zůstal. Nestal by se svobodným, kdyby nebyl vystaven všem nebezpečím, protivenstvím a pokušením materialismu. Ale člověk musí zase najít cestu zpět k duchovnímu světu, který musí uchopit v plném pozemském vědomí. To souvisí s velmi dalekosáhlými komplexy představ, které se s tím vším měnily v průběhu vývoje lidstva, jak jsme to teď naznačili. Společný život s dušemi, které odešly z tohoto fyzického bytí, byl prostě pro pravěk lidstva něčím samozřejmým, ten se nemusel dokazovat, neboť v tomto stavu vědomí, kdy lidé vnímali v obrazech duchovní svět, žili také pospolu s těmi, kteří s nimi

byli karmou nějak v životě spojen, a branou smrti vstoupili do duchovního světa. Lidé prostě věděli, že zemřelí existují, že nejsou mrtví, ale žijí, jenom žijí v jiné formě bytí. Něco, co se vnímá, nemusí se nejprve dokazovat. O nesmrtelnosti nebylo třeba ve starých dobách vývoje lidstva nějak přemýšlet, neboť tak zvaní mrtví byli prožíváni. Ale dalekosáhlé jiné účinky mělo toto společné žití se zemřelými: tito zemřelí nacházeli snadněji než v přítomné době možnost - neříkám, že ji v přítomnosti nenacházejí, ale říkám, že tu možnost nacházeli snadněji než dnes, možnost spolupůsobit skrze lidi zde na Zemi při tom, co se na Zemi děje - neboť to se může stát cestou skrze lidi. Takže co se na Zemi děje, to se odehrávalo v oněch pradávných dobách lidstva tak, že v podnětech vůle tehdejších lidí, v tom, co si ti lidé předsevzali, co činili, v tom spolupůsobili ti zemřelí. Materialismus nevynesl napovrch jen materialistické představy, to by byla škoda nejmenší, neboť materialistické představy jako takové škodí nejméně, ale materialismus přinesl úplně jinou formu společného bytí s duchovním světem napovrch. V mnohem menší míře se stalo možným, aby v evoluci Země byli zde tak zvaní zemřelí činní skrze tak zvané živé lidi. Ale i k tomuto spojení s mrtvými se musí lidstvo zase vrátit. To je však možné jen tehdy, když se lidstvo poněkud naučí rozumět řeči mrtvých. A řeč, v níž se můžeme dorozumět se zemřelými, není právě žádná jiná nežli řeč duchovní vědy. Jistě, zprvu to vyhlíží tak, jakoby něco takového, co nám zprostředkuje duchovní věda, pojednávalo více

nebo méně o věcech, které mluví pouze o nějaké duchovní učenosti, o světovém vývoji, o vývoji lidstva, o členění lidské přirozenosti, co jsou snad věci, o nichž by někdo mohl říci, že ho to nezajímá, že chce něco jiného, co zahřeje jeho srdce, jeho citovou mysl. Jistě, tato touha je dobrým požadavkem, jde jen o to, jak daleko se v celé souvislosti s určitým druhem uspokojení takového požadavku dostaneme. Zdánlivě se učíme jen poznávat jak se Země vyvíjela na Saturnu, Slunci a Měsíci, jak se člení lidská bytost. Ale zatímco se oddáváme těmto zdánlivým abstrakcím, ve skutečnosti však velmi konkrétním věcem, když se namáháme myslet tak, že tyto věci skutečně jsou v obrazech před našimi dušemi, učíme se zároveň určitému způsobu pohybovat se v myšlenkách a představách, které na nějaký jiný způsob nemůžeme naší duši vstípit. Když správně cítíme, jak celé naše představování se stává jiné tím, že se zaměstnáváme takovými duchovně-vědeckými věcmi, pak přijde doba, kdy právě tak shledáme absurdním říkat: Nás nezajímá, abychom se takovými věcmi zabývali, - podobně jako bychom u dítěte shledali absurdním, kdyby řeklo: Mě nezajímá poznávat netečné a, o, b, c, nýbrž já chci umět mluvit! Oproti tomu, co nám zprostředkuje živá řeč, je to, co dítě musí sjednotit se svým tělesným bytím v učení řeči, právě tak něco abstraktního, jako je abstrakcí to, co z představ podává duchovní věda oproti tomu, co se stane z myšlení, z celého představování a pocíťování duše pod vlivem těchto duchovně vědeckých představ. K tomu je ovšem nezbytné,

moji milí přátelé, aby měl člověk trpělivost a přijímal to, co v sobě chová duchovní věda, ne podle abstraktního obsahu, ale podle obsahu životního. To je však dnešnímu člověku ve vztahu k tomu, co máme teď výhledově před sebou, naprosto vzdálené. V jiném směru ovšem přirozeně také zase blízké, neboť dnešní člověk je zvyklý být úplně spokojený, když nějakou věc, umělecké dílo nějakého druhu nebo některý vědecký obsah měl už jednou před svou duší, vždyť je mu dnes tak blízké, když totéž se mu dostane před duši podruhé, aby řekl: to už znám, tím jsem se už jednou zabýval. - To je život v abstrakci. V jiné oblasti, kde se bere život podle jeho životního obsahu, podle životní skutečnosti, tam se tak nepostupuje. Vždyť není snadné setkat se s člověkem, jemuž se předloží oběd, a on se omluví, že nechce jíst, protože už přece jedl včera nebo předevcírem. Zde vykonává člověk stále znovu a znovu totéž. Život žije v opakování téhož. Má-li se skutečným životem stát duchovnost, - a bez toho, aby se stala životem, nemůže nás přivést do souvislosti s univerzálním duchovním světem, - má-li se tedy duchovnost stát skutečně životem, tak musí v naší duši být do jisté míry napodobením toho, čím jsou zákony života v onom také ovšem z ducha vytvořeném, ale ztuhlém světě fyzickém. A obzvlášť zpozorujeme, že mnohé se děje s naší duší, když v jisté rytmické pravidelnosti dáme na duši působit takovým dojmům, předpokládajícím určitou svobodu myšlení, emancipaci myšlení od fyzického světa. Všechna spása, mohlo by se říci - smíme-li použít tohoto sentimentálního slova -

všechna spása duchovního vývoje člověka závisí na tom, že se člověk uvolí skutečně nebrat duchovnost pouze v tom smyslu, jak se jediné bere dnes, což můžeme charakterizovat výrokem: Ó, to já už znám, tím jsem se už zabýval, - ale brát ji ve smyslu života, a to je vždy spojeno s opakováním, s přikročením stejného působení na stejné místo. Právě když si dáme záležet, abychom naši duši prostoupili duchovním životem, pak se také stupňuje naše vnitřní schopnost pozornosti. Ta se stává tak intimní, že můžeme vnitřně duševně pozorovat důležité okamžiky, v nichž se mohou rozvíjet ony nejvíce k srdci promlouvající souvislosti s duchovním světem. Například je významný okamžik pro styk s duchovním světem ten, kdy usínáme a ten, kdy se probouzíme. Okamžik usnutí, ten je méně plodný pro většinu lidí na začátku jejich duchovního vývoje, neboť hned potom se zaspí a tím je vědomí tak zatemněno, že se duchovnost nepozoruje. Ale velmi plodným se může stát okamžik přechodu ze spánku do bdění, když si navykne tento okamžik nikoliv prostě nepozorností utopit, ale když se pokusíme obrátit k němu pozornost, pokusíme-li se procitnout tak, že vědomí se dostavilo, ale zevní svět nepřichází k nám hned se svou drsnou brutalitou. V tomto směřuje v lidových obyčejích, pocházejících ze starých časů, mnoho správného, čemu se dnes ještě málo rozumí. Prostý lid, netřelý ještě intelektuální kulturou, říká: Při probuzení se nemá hned dívat do světla. Tedy nemít hned zvenku brutální dojem, nýbrž zůstat poněkud ve stavu probuzení, ale nepřijímat

ještě dojmy ze zevního světa. Když se toho dbá, zůstane právě v tomto okamžiku probuzení možnost vidět, jak karmicky s námi spojení zemřelí lidé k nám přicházejí. Nejen v tomto okamžiku k nám přicházejí, ale tento okamžik je tím, kdy je můžeme nejlépe pozorovat. A pozorujeme v tom okamžiku nejen to, co i v době mimo tento okamžik se děje mezi mrtvými a námi. Neboť pozorování, percepce duchovního světa, není stejným způsobem vázáno na čas, jako pozorování světa fyzického. V tom vězí dokonce obtíž v pojmání duchovního světa a jeho podstaty. Jediný okamžik pozorování nám může z duchovního světa v mžiku něco odhalit, co se šíří přes daleký časový prostor; obtíž je v tom, mít dosti duchapřítomnosti, aby něco, co je rozšířeno přes daleké časové prostory, mohlo se v tom okamžiku pojmout. Neboť ten okamžik, jak tomu většinou bývá, může ve status nascens pominout. Při vzniku je ta věc současně opět zapomenuta. To je vůbec obtíž uchopení duchovního světa. Kdyby této obtížnosti nebylo, pak zvláště v přítomné době by velmi mnoho lidí už přijímalo dojmy duchovního světa.

Ale i v jiných okamžicích života je možnost, aby do nás vnikl duchovní svět. Pokaždé, když vyvíjíme myšlenku tak, že ta myšlenka vzniká z nás, když se prostě oddáváme světu, když tak sem tam v životě plujeme, pak je malá pravděpodobnost, že do nás vnikne pravý, pravdivý, vnitřně živý duchovní svět, ale když vnitřně uchopíme iniciativu, když jsme postaveni před rozhodnutí, že se musíme sami odhodlat, i kdyby to bylo v těch nejmenších věcech, pak také je zde zase příznivý okamžik, aby

zejména karmicky s námi spojení zemřelí lidé vstoupili do sféry našeho vědomí. Takové okamžiky nemusí být ničím důležitým v tom smyslu, co se „důležitým“ označuje v zevním materiálním životě. Je tomu skutečně tak, že občas něco, co je důležité pro duchovní zkušenost, se v zevním životě nejeví důležité. Ale pro toho, kdo takové věci prohlédne, tomu se jeví mimořádně jasně, že takové zevně snad nedůležité, vnitřně však mimořádně důležité události, které tu nastupují, jsou hluboce karmicky podmíněny. Takže je už nutné pozorovat intimnější duševní děje, chceme-li se dostat k pochopení duchovního světa. Tak se například může stát, že člověk jde po ulici nebo sedí v pokoji, a nečekaně se ozve nějaká rána, nečekaný třesk. Ten člověk se lekne. A po tomto leknutí může mít na okamžik vzpomínku, která mu ukazuje, že během toho leknutí se mu něco důležitého vyjevilo z duchovního světa. K takovým věcem se jen musí obracet pozornost. Většinou člověk nevěnuje pozornost těmto věcem proto, že se zaměstnává jen tím úlekem..., například. Jen přemýšlí, jak se polekal. Je proto důležité, jak to můžete najít naznačeno v mé knize „Theosofie“ na konci, nebo ve spisu „Jak dosáhneme poznání vyšších světů?“ získat si duševní rovnováhu. Neboť když si získáme tuto duševní rovnováhu, nejsme-li po tom leknutí tak vyděšeni, abychom se jen tomu oddávali, potom se už vnutí, i když intimním způsobem, něco, co jsme právě v takovém, zdánlivě nedůležitém, ale vnitřně veskrze důležitém okamžiku prožili. To vše jsou přirozeně jen začátky, které se musí dál vyvíjet. Neboť když vyvíjíme tyto věci: pozornost k okamžiku

probuzení, pozornost k okamžiku, když zvenka jsme otřeseni na jednu nebo druhou stranu, když tedy takové věci vyvíjíme, učíme se zase vyhledávat souvislost s velkým kosmem, který je hmotný i duchovní, v němž se nacházíme jako jeden článek, a z něhož jsme se dostali ven, - dostali ven ovšem k tomu, abychom se stali svobodnými lidmi, ale dostali jsme se ven. V pravdě je to už takové, jak to přijímal také člověk v pravěku, že nebloudí sám po Zemi ztracený jako světový poustevník, ale tomu se právě dnes věří. Je však pravdou, co přijímal člověk pravěku: že je článkem v celé velké kosmické souvislosti, jako je prst článkem na našem organismu. Tento pocit dnes už nemáme, většina lidí jej nemá, ten pocit být článkem ve velkém světovém organismu, pokud se člověk vyživá jako duch ve světě viditelném. Přesto však obyčejné vědecké přemyšlení mohlo by už dnes člověka učit, že je se svým životem takovým článkem celého světového řádu, v němž jako organismus je on sám. Vezměte si něco velmi jednoduchého, co si může každý říci jednoduchým propočtem. Jak jistě všichni víme, Slunce na jaře 21. března vychází v určitém bodě oblohy. Ten bod nazýváme jarním bodem. My ale také víme, že tento jarní bod není každým rokem stejný, že postupuje dál. Víme, že teď vychází Slunce ve znamení Ryb. Před patnáctým stoletím vycházelo ve znamení Skopce. Astronomie to ponechala, že říká „ve Skopci“, ale to nesouhlasí se skutečností. (Tato poznámka není v této chvíli důležitá.) Takže tedy tento jarní bod postupuje kupředu. Stále o kus dál ve zvěrokruhu postupně vychází Slunce na jaře. Z toho je patrné, že

za určitou dobu proputuje Slunce celým zvěrokruhem, že bod východu Slunce projde celým zvěrokruhem. Ta doba, která je nutná, aby Slunce takto prošlo celým zvěrokruhem, je přibližně 25920 roků. Když tedy máte jarní bod v určitém roce, příští rok postoupí ten bod dál, v dalším roce zase postoupí dál. Když uplyne 25920 roků, vrátí se tento jarní bod zase do téhož místa. Je tedy 25920 roků pro náš sluneční systém mimořádně významnou dobou: Slunce vykoná, řekl bych, jeden světový krok, když ve svém slunečním jarním východu se vrátí na totéž místo. Velký řecký filosof Plato pojmenoval těchto 25920 roků světovým rokem - velkým platónským rokem. Je nyní pozoruhodné - zprvu jen pozoruhodné, ale když se touto pozoruhodností budeme zabývat, jeví se hluboce významné toto: Normálně má člověk za minutu 18 dechů. Mění se to, v dětství je jich trochu více, ve stáří méně, ale průměrně je u normálního člověka správně 18 dechů. Vypočteme si jednou, kolik je to dechů za den. Je to jednoduché počítání: 18 krát 60, pak máme za hodinu 1080 dechů; znásobíme-li to 24 hodinami za den, pak je to zajeden den 25920 dechů. Z toho vidíte, moji milí přátelé, že totéž číslo řídí lidský den ve vztahu k jeho dechům, jako velký světový rok je řízený tímto číslem v běhu jarního bodu zvěrokruhem.

To je jedním ze svědectví, které nám ukazuje, že nepoužíváme jen nějakého všeobecného, nejasného, temně-mystického rčení, když říkáme: „mikrokosmický obraz makrokosmu“, ale že člověk skutečně v důležité činnosti, na níž závisí jeho

život v každém okamžiku, je řízen stejným číslem, stejnou mírou, jako oběh Slunce, do něhož je sám vestavený.

Ale teď si vezměme jednou ještě něco jiného: Patriarchální věk, jak se mu obvykle říká, je 70 roků člověka. Sedmdesát lidských roků není přirozeně naprosto zavazující číslo pro člověka. Samozřejmě může být člověk mnohem starší, je právě svobodnou bytostí a tak někdy takové hraniční body překračuje. Zůstaňme však u tohoto patriarchálního věku a řekněme si: Člověk žije průměrně, za normálních okolností, 70 až 71 roků, a pátrejme, kolik je to dní. Pak máme tedy pro jeden rok 365,25 dní. Když bereme nejprve toto číslo krát 70, pak máme číslo 25567,5; a když vezmeme 71, tak bychom měli: 365,25 krát 71, tj. 25932,75 dní. Z toho ale zpozorujete, že mezi 70 a 71 lety je právě časový bod, kdy lidský život obsahuje přesně 25920 dní. Takže patriarchální věk je právě ten, který obsahuje 25920 dní. Máte tedy lidský den určený tím, že má 25920 dechů. A máte dobu lidského života určenou tím, že počítá 25920 dní.

Můžeme zkoumat ještě něco. A to teď není obtížné. Snadno nahlédnete, že když 25920 roků, které potřebuje jarní bod Slunce, aby prošel zvěrokruhem, budeme dělit číslem 365,25, musíme dostat přibližně 70 nebo 71. Zde dostáváme 70 až 71, neboť j sem to také nejprve dostal násobením. To znamená, že zacházím-li s platónským rokem tak, že je to právě jeden velký rok, a ten pak dělím, abych dostal jeden den, tak dostanu něco, co je potom den pro platónský rok. A co je to? Je to jeden lidský běh života.

Lidský běh života se má k platónskému roku jako jeden den člověka k roku jeho.

Vzduch je kolem nás. My jej vdechujeme a vydechujeme. Je číselně řízený tak, že když je 25920 krát dýchnutý, dává den našeho života. Ale co je vlastně to, čím je jeden den života? Den života záleží v tom, že naše já a tělo astrální vystoupí ven z našeho fyzického a éterického těla a zase do nich vstoupí. Takže den po dni následuje toto: Já a tělo astrální vystoupí ven, vstoupí dovnitř, vystoupí ven a vstoupí dovnitř, tak jako dech jde ven a jde dovnitř. Mnozí naši přátelé si vzpomenou, že jsem dokonce ve veřejných přednáškách k ujasnění přirovnával toto střídání bdění a spaní k dlouhému dýchání. Jako při dýchání vzduch vydechujeme a vdechujeme, tak při probuzení a usínání jdou astrální tělo a já do éterického a fyzického těla a zase ven. Tím ale není řečeno nic jiného než toto: Je bytost, může se předpokládat bytost, která dýchá jako dýcháme my v jedné osmnáctině minuty, - jenže bytost, která dýchá a jejíž dech znamená naše vystoupení a vstoupení astrálního těla a já. Tato bytost není ničím jiným než skutečně živou bytostí Země. Když Země prožívá den a noc, tak ona dýchá, a proces jejího dýchání nese na svých křídlech naše spaní a bdění. To je proces dýchání jedné vyšší bytosti. A teď vezměte proces dýchání ještě větší bytosti, kterou je Slunce, jak tu obchází. Tak jako Země tráví jeden den vypuštěním a vpuštěním já a astrálního těla do člověka, tak velká, ale duchovně Slunci odpovídající bytost dává vzniknout nám lidem. Neboť 70 až 71 roků je

jedním dnem, jak jsme prokázali, roku slunečního, velkého platónského roku. Náš celkový lidský život je vydechnutí a vdechnutí této velké bytosti, které je přidělen platónský rok. Jak vidíte tedy, my máme malé dýchání v jedné osmnáctině minuty, které řídí náš život, - jsme uvnitř v životě Země, jejíž dech obsahuje den a noc: to odpovídá našemu vystoupení a vstoupení našeho já a těla astrálního do těla fyzického a éterického. A my sami jsme vdechováni velkou bytostí, které odpovídá sluneční oběh jako její život, a náš život je dýcháním této velké bytosti. Vidíte tedy, jak jsme uvnitř, skutečně jsme uvnitř jako mikrokosmos, podléhající ve vztahu k univerzálním bytostem téže zákonitosti, jako dýchání v nás podléhá naší bytosti lidské. Zde řídí počet a míra. Ale co je velkolepým, významným a jde nám hluboce k srdci je to, že počet a míra stejným způsobem řídí velký kosmos, makrokosmos jako i mikrokosmos. Není to pouhé rčení, není to jen něco mysticky vycítěného, ale je to něco, čemu nás učí právě moudré pozorování světa, že jsme jako mikrokosmos v makrokosmu.

Když takové úplně jednoduché počty (jsou přirozeně dosažitelné nejběžnějšími vědeckými čísly) když se takové počty dělají a nemá člověk srdce jako kus dřeva, nýbrž má srdce s citem pro tajemství světového bytí, pak také věta, jsme postaveni do vesmíru“ přestává být pouhou abstrakcí, ale stane se větou velice živou. Vědění i cítění rozkvetne a vnáší své plody do podnětů vůle, a celý člověk spoluprožívá velký život božského světového jsoucna. To je ale cesta, po níž najdeme

připojení k duchovnímu světu, a to se musí najít v době, na níž jsme poukázali v poslední úvaze, tedy v době, kdy éterický Kristus kráčí na Zemi. Posledně jsem dokonce naznačil rok, kdy éterický kráčet po naší Zemi začal. Ta cesta se najít musí! Lidé si jen musí navyknout nejprve vnímat souvislost, která je už vykonávaná ze světového bytí a která musí způsobit, když je vnímaná, že vzniká potřeba, intenzivní pud, hledat připojení k duchovnímu světu. Neboť nebude to ani tak dlouho trvat, kdy potom budou lidé aspoň nuceni nahlédnout jedno, a tím je toto: Člověk může duchovní svět zapírat, když je otupen materialismem, ale nemůže v sobě usmrtit síly, které jsou schopné hledat souvislost s duchovním světem. Může se klamat o existenci duchovního světa, ale usmrtit v duši síly, které jsou způsobilé dostat člověka dohromady s duchovním světem, to není možné. Následek toho je však něco velice významného, k čemu by se mělo přihlížet právě v naší době: síly, které tu jsou, působí i když je někdo popírá. Materialista nezakazuje silám, jdoucím v jeho duši ke spiritualitě, aby působily, nemůže jim to zakázat: ty síly působí. „Někdo tedy může být materialista“, můžete říci, „a působí v něm síly jdoucí ke spiritualitě.“ Ano, tak tomu je. Působí v něm. Nic nepomůže - ty v něm působí. A co vlastně způsobují?

Síly, které tu jsou, mohou být ve své původně vlastní působnosti potlačeny, ale pak se promění v síly jiné. A pohleďte, moji milí přátelé, když se tyto síly, které jdou k spiritualitě, nevynaloží k tomu, aby se hledalo porozumění pro tuto spiritualitu - říkám jen hledat „porozumění“ pro spiritualitu, více zprvu není

třeba - když se tyto síly k tomu nevynaloží, aby se hledalo porozumění pro spiritualitu, pak se proměňují v lidském životě v sílu k iluzím. Potom účinkují tak, že se člověk v obyčejném životě oddává všem možným iluzím vztahujícím se k zevnímu světu. Nahlédnout to v dnešní době není nějak bezvýznamné, neboť v žádné době lidé tolik nefantazírovali než jako dnes, ačkoliv fantazii nemilují. Fantazírování se nešíří jen na určité oblasti. A mohli bychom, kdybychom začali dávat příklady toho, co lidé fantazírují, ačkoliv přece chtějí být jen realisty, materialisty, kdybychom začali skutečně vnášet světlo do všech možných oblastí, nedostali bychom se ke konci. Mohli bychom začít, nechceme být kacířští, ale kdybychom například začínali tím, že zaměříme pohled k něčemu, co určití, řekněme státníci předpovídali o pravděpodobném běhu událostí ve světě, třeba jen před týdny, a co se potom vyplnilo, když ty dvě věci srovnáme, můžeme zjistit, že schopnost mít iluze už po mnoho let není vůbec malá. Tímto způsobem můžeme probádat všechny obory života, a je docela pozoruhodné, jak všude dnes nacházíme výrazně rozvinutou schopnost mít iluze. Tato schopnost mít iluze dává právě životnímu pojmání a smýšlení materialisticky laděných lidí někdy cosi dětského, neřku-li dětinského. Když dnes vidíme, co patří k tomu, aby lidé to nebo ono pochopili, - co k tomu patří, aby na to nosem narazili, pak už budeme mít představu toho, co se tu míní jako dětskost nebo dětinskost. Inu, moji milí přátelé, takové to je. Když se lidé

odvrátí od duchovního světa, pak to musí zaplatit tím, že se stanou schopnými mít iluze, že ztratí schopnost mít patřičné pojmy o zevní fyzické skutečnosti a o jejím průběhu. Musejí na jiném poli fantazírovat, protože se nechtějí držet pravdy, ať už se vztahuje na život duchovní nebo fyzický. Jednou jsem vám uvedl blízký příklad. I když to vyslovuji za sebe, je to příklad typický: Stále znovu se můžeme shledávat s úplně odpuzujícími řečmi o duchovní vědě, kterou zastupuji. Proč, to zdůrazňuji ti dotyční tím, že říkají, „vždyť ten všechno jen fantazíruje! A to není dovoleno, jen fantazírovat!“ Takže ti lidé nechtějí jít spolu do skutečného duchovního světa, protože to pokládají za fantazírování, a fantazírováním pohrdají. A potom k tomu připojují různé rozbory, které souhlasí se skutečností, jako bílá s černou - to je typický příklad - o mém původu, o druhu a způsobu něčeho, co jsem tam nebo onde udělal. A zde rozvinují nejmělejší fantazii. Vidíte postaveno přímo vedle sebe: Útěk od duchovního světa se způsobilostí k iluzi! Ten dotyčný to nepozoruje, ale je to úplně zákonité. Určité množství síly je tu zaměřeno k duchovnímu světu. Určité množství síly je zaměřeno k světu fyzickému. Když se k duchovnímu světu zaměřené množství síly nepoužije, tak to potom zamíří k světu fyzickému, ne aby tam uchopilo skutečnost a pravdu, ale aby tam člověka uvrhlo do životních iluzí. To se nedá v jednotlivém případě hned tak pozorovat, že by se mohlo říci: Aha, tady je ten, kdo svým odklonem od duchovního světa je uvržen do iluzí! Ovšem takové příklady se už najdou, ale musí se hledat; že se to ale v životě nedá jen tak beze všeho prokázat, to je tím, že život je

komplikovaný, a jedno ovlivňuje druhé. Vždy je tomu tak, že silnější duše zcela ovlivňuje duši slabší. Takže když se najde u některé duše kus schopnosti mít iluze, vězí už nějak příčina této schopnosti k iluzím v nenávisti nebo odporu k duchovnímu světu. Nemusí to však být v duši samotné, která je postižena iluzemi, nýbrž může to být vsugerováno. Neboť v duchovní sféře je síla nakažlivosti mnohem větší než v některé sféře fyzické.

Jak to souvisí se všeobecnou karmou lidstva, jak vůbec tyto věci, když je pozorujeme a tento důležitý zákon metamorfózy duševních sil, tuto přeměnu k duchovnosti směřujících sil v sílu iluzí máme na zřeteli, - jak to vůbec v celé souvislosti života působí, a jak to souvisí s vývojovými podmínkami naší přítomnosti a nejbližší budoucnosti, to bude potom předmětem úvah příští úterý, kdy budeme pokračovat v rozvedení dnešní látky a pak navážeme na mystérium Kristovo a také na mystérium dnešní doby, abychom zase získali některé výhledy pro význam duchovního nazírání všeobecně.

Rudolf Steiner